

בבית המשפט העליון

רע"א 7454/17

כבוד השופט י' עמית

לפני :

הכשרה חברה לביטוח בע"מ

המבקשת :

נגד

פלוגי

המשיב :

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי
מרכז-לוד בתיק עא 54568-06-16 שניתנה ביום 14.09.2017
על ידי כבוד השופטים מ' נד"ב, ב' טולקובסקי וא' פורג

עו"ד אמיר סילש

בשם המבקשת :

החלטה

ענייננו בבקשת רשות ערעור על סיווג של תאונה כתאונת דרכים בהתאם לסעיף
1 לחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (להלן: החוק).

1. נסיבות האירוע, כפי שנקבעו על-ידי בית משפט השלום (כב' השופטת ר' שורן), הן כדלקמן: המשיב הפעיל באמצעות שלט משאבת בטון המורכבת על גבי משאית. בשלב מסוים הוא הבחין כי משאבת הבטון אינה פועלת כשורה ובלחיצה על השלט הפסיק את פעולת השאיבה, כאשר מנוע המשאבה, המחובר למנוע המשאית, נותר פועל. המשיב התקרב למשאבת הבטון עד שהגיע אל הפיסטונים, הם הבוכנות המזרימות את הבטון, המצויים במרכז המשאית. המשיב הכניס את ידו על מנת לבדוק אם אחד הפיסטונים השתחרר מראש הגומי המחזיק אותו, ועל אף שהמשאבה לא אמורה הייתה לפעול – אחד הפיסטונים השתחרר ופגע באצבעו.

2. בית משפט השלום קבע כי לא מדובר בתאונת דרכים כהגדרתה בחוק, ואין תחולה לחזקה המרבה לפיה תאונת דרכים היא "מאורע שנגרם עקב ניצול הכוח המיכני של הרכב, ובלבד שבעת השימוש כאמור לא שינה הרכב את ייעודו המקורי" (סעיף 1 לחוק). צויין כי אין מחלוקת כי המשאית היא רכב בעל תכלית תחבורתית ותכלית שאינה תחבורתית. אולם, נקבע כי לא עלה בידי המשיב להוכיח כי המאורע נגרם עקב

ניצול הכוח המכני של הרכב. הובהר כי לשם הוכחת הטענה שפגיעת הפיסטון קשורה בניצול הכוח המכני של המשאית יש להגיש חוות דעת מומחה, דבר שלא נעשה, ואין די לעניין זה בעדות המשיב לבדה. מעבר לכך הסביר בית המשפט כי מעדות המשיב עולה כי הפיסטונים היו כבויים בעת האירוע, קרי – שלא פעל עליהם כל כוח מכני. נוכח מסקנות אלה, אשר הביאו לדחיית התביעה, לא מצא בית המשפט לבחון האם הרכב שמר על ייעודו המקורי בעת השימוש – הוא התנאי הנוסף הנדרש לשם התקיימות החזקה המרבה.

3. בית המשפט המחוזי קיבל את ערעור המשיב. השאלות בהן התמקד פסק דינו היו האם התאונה נגרמה עקב ניצול הכוח המכני של הרכב, והאם הרכב לא שינה את ייעודו המקורי. בית המשפט הפנה לפסק הדין בע"א 9474/02 "אבנר" אגוד לביטוח נפגעי רכב בע"מ נ' האחים לוינסון מהנדסים בע"מ, פ"ד נח(1) 337 (2003) (להלן: עניין לוינסון), בו דובר על טרקטורון אשר שהה במוסך במשך מספר ימים כשמנועו דומם, וזרועותיו מופנות כלפי מעלה לשם תמיכה בכף. אדם נגע בידית של הטרקטורון והכף השתחררה ונפלה על מי שעמד תחתיה. באותו עניין נקבע כי הזזת הידית היא שהביאה להפעלת מנגנון החיבור בין זרועות הטרקטורון לכף – הפעלה אשר היוותה ניצול כוחו המכני של הרכב, הגם שאין מדובר בהפעלה "קלאסית" של כוח מכני. בית משפט קמא הקיש ממקרה זה וקבע כי תנועת הפיסטון היוותה אף היא ניצול של הכוח המכני, וזאת מקל וחומר נוכח העובדה שמנוע המשאבה והמשאית בענייננו נותר פועל (גם אם פעולת השאיבה פסקה).

אשר לשאלת הקשר הסיבתי העובדתי, נקבע כי הדעת וההיגיון מובילים למסקנה כי המשיב נפגע מתזוזת פיסטון אשר היה אצור בו כוח מכני. בהקשר זה, הפנה בית המשפט לעניין לוינסון, גם שם לא הוגשה חוות דעת מומחה על מנת לבסס את הקשר הסיבתי. כן נקבע כי מתקיים קשר סיבתי משפטי, שכן תנועת הפיסטון נופלת לגדר הסיכון שיצר ניצול הכוח המכני לייעודה של המשאית כמשאבת בטון. לבסוף נקבע כי בעת האירוע לא שינתה המשאית את ייעודה המקורי כמשאבת בטון, שכן הפסקת פעולת השאיבה, כאשר מנוע המשאבה ומנוע המשאית פועלים – אינה מפסיקה את השימוש הלא תעבורתי המקורי. משמצא בית משפט קמא לקבל את הערעור, הושב התיק לבית משפט השלום לדיון בשאלת גובה הנזק.

4. מכאן בקשת רשות הערעור שלפני.

טענת המבקשת היא כי הכרה באירוע מושא ההליך כ"תאונת דרכים" מהווה הרחבה משמעותית של המושג. זאת, משום שבעת האירוע לא פעל כוח מכני, ומשום שאף אם פעל כוח מכני, לא הוכח כי המשיב נפגע כתוצאה מניצול הכוח המכני. במישור הראשון טענה המבקשת כי כיבוי המשאבה משמעה כי כלל לא פעל כוח מכני בעת האירוע, ולא משנה לעניין זה אם מנועי המשאבה והמשאבה פעלו או לא. ככל שרצה המשיב להוכיח כי על אף כיבוי המשאבה פעל כוח מכני, הרי שהיה עליו לעשות זאת באמצעות הבאת ראיות מתאימות. במישור השני נטען כי אף אם הופעל כוח מכני, נדרש שהפגיעה לא תהיה מעצם הפעלתו, אלא מהפעלתו של הכוח המכני תוך ניצולו למימוש הייעוד הלא תעבורתי של הרכב. מבחינת הקשר הסיבתי המשפטי, יש לבחון האם הנזק נבע מסיכון המצוי במתחם הסיכונים אשר ניצול הכוח המכני לשם מימוש הייעוד הלא תעבורתי יוצר. נטען כי במקרה דנן, בו עסקינן במשאבת בטון, ניצול הכוח המכני יבוא לידי ביטוי בהזרמת הבטון ליציקה. אף אם ניתן לטעון כי מימוש הייעוד הלא תעבורתי אינו מתמצה אך בהזרמת הבטון, אלא בכל פעולת השאיבה, הרי שתנועתו של פיסטון אשר מתרחשת שלא במהלך שימוש במשאבה מהווה אולי מימוש של הכוח המכני, אך לא כזה אשר עולה כדי ניצולו.

נוסף על אלה נטענו טענות הנוגעות למישור העובדתי-הוכחתי של האירוע, אשר לא מצאתי להביאן כאן משאינן מגלות עילה למתן רשות ערעור ב"גלגול שלישי".

5. חרף טענותיה של המבקשת, אינני סבור כי פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרחיב את ההגדרה של תאונת דרכים מעבר להיקפה הנוכחי. כיוון שכך, קשה לומר כי הבקשה חורגת מנסיבותיו של המקרה הפרטני. אף לא מתעוררים שיקולי צדק מיוחדים המצדיקים לקיים הליך נוסף, ובנסיבות אלה איני רואה עילה למתן רשות ערעור "בגלגול שלישי" (ברע"א 7727/17 איטונג בע"מ נ' ניסים [פורסם בנבו] (31.10.2017)).

6. עם זאת, אתיחס בקצרה גם לגופו של עניין. ההסדרים המשפטיים שנקבעו בחוק הפל"ד מובילים אותנו לא פעם לדיון במקרי קצה, וגם סיווגו של המקרה הנוכחי אינו פשוט. ענייננו בחזקה המרבה של "מאורע שנגרם עקב ניצול הכוח המיכני של הרכב". חזקה זו איננה איבר טבעי בגוף ההגדרה של תאונת דרכים, וכפי שכבר נאמר: "השחרור של החזקה החלוטה המרבה ממגבלות הייעוד התחבורתי, מרחיבה את תחולת החוק – בניגוד בולט לכוונה המקורית של תיקון מס' 8 – על תאונות שבינן לבין סיכון תחבורתי אין כל קשר" (יצחק אנגלרד פיצויים לנפגעי תאונות דרכים 121 (מהדורה רביעית; תשע"ג) (להלן: אנגלרד)), וראו גם רע"א 8061/95 עוזר נ' אררט

חברה לביטוח בע"מ, פ"ד נ(3) 532, 547-553, 563-564 (1996); וכן הערתו של השופט (כתוארו אז) מ' חשין ברע"א 6779/97 מנופי יהודה בע"מ נ' מזל – עבודות מתכת, פ"ד נ(1) 721, 731 (1998)). על רקע זה, עניין האחים לוינסון הוא מקרה גבולי (אנגלד, 125) ולא על נקלה ניתן להקיש ממנו למקרים אחרים.

7. במקרה דנא לא נמצאה לי עילה להתערב בהכרעתו של בית המשפט המחוזי, ולטעמי יש יסוד לקביעה כי הנזק נגרם כתוצאה מניצול הכוח המיכני של מנוע המשאבה. המבקשת טענה כי הנזק לא נגרם מניצול של הכוח המיכני אלא לכל היותר עקב הכוח המיכני, תוך כדי ניסיון לתקן תקלה שבעטיה הופסקה שאיבת הבטון, שהיא הניצול הרגיל של הכוח המיכני (אגב כך אציין, כי בניגוד לטענתה של המבקשת, ייעודה המקורי של המשאית כולל שאיבת בטון לצורך התזתו). למעשה, נראה שהמבקשת מציעה פרשנות מצמצמת לחזקה המרבה, אך התקשיתי לקבל את הפרשנות המוצעת, שאף לא הובהרה די צרכה. בהנחה שהמשיב נפגע מכוח שהיה אצור בפיסטון (וכך נקבע), הרי שהוא נפגע כתוצאה מניצול הכוח המיכני, מפני שהכוח נאצר בפיסטון עקב ניצול הכוח המיכני. כפי שנאמר ברע"א 7006/97 ברקן נ' עיזבון המנוח חאג' מוסא ז"ל, פ"ד נ(1) 776, 784 (2001): "החזקה המרבה בדבר ניצול הכוח המכני של הרכב חלה רק כאשר הכוח המכני נוצל לצורך אחד היעודים הלא-תעבורתיים המקוריים של כלי הרכב". גם בעניין לוינסון נקבע כי "הזזת הידית הפעילה את מנגנון החיבור בין זרועות הטרקטורון לכף, הפעלה שכתוצאה ממנה נפלה הכף. הפעלה זו של המנגנון היא ניצול כוח מכני הידראולי", אשר נכנס בגדר החזקה המרבה למרות ש"אין זה המקרה ה'קלאסי' של הפעלת כוח מכני" (שם, 354-355 וראו גם הערותיו של השופט ת' אור בעמ' 357-358; עוד השוו: רע"א 7254/12 תאופיק ג'ברין ושות' נ' עזבון המנוח זכריא אסעד ג'בארין ז"ל, [פורסם בנבו] בפסקה 10 (21.8.2014); ע"א 5919/96 אשטרם - חברה להנדסה בע"מ נ' רשלין, פ"ד נ(3) 697, 698, 701 (1996); ע"א 4469/95 דראושה נ' אררט - חברה לביטוח בע"מ, פ"ד נ(3) 475, 482 (1996) (להלן: עניין דראושה)).

8. לשיטתה של המבקשת, הקשר הסיבתי בין פעולת הכוח המיכני לבין הנזק נותק בכך שהניזוק שלח את ידו את הפיסטון. אינני מקבל את הטענה. התשתית העובדתית היא גרסתו של הניזוק, שלדבריו "המשאבה התחילה לזייף [...] יש דברים קטנים שקורים במשאבה שאני צריך לבדוק ממה הבעיה. הפסקתי את שאיבת הבטון [...] הלכתי לפיסטונים, זה הבוכנות שמזרימות את הבטון [...] שמתי את היד לראות אם הפיסטון השתחרר מהראש גומי [...] לא הפעלתי [כוח] [...] זה עניין של שנייה, שמתי

את היד והוא השתחרר ואין אצבע" (פרוטוקול מיום 24.9.2015). אילו הניזוק היה מפעיל כח פיזי, השאלה היתה מתעוררת, אך משלא כך אירע – אין לראות בפעולתו אירוע שמנתק את הקשר הסיבתי העובדתי. המקרה הנוכחי שונה איפוא מן המקרה שעליו ביקשה המבקשת להסתמך, ובו נאמר (באוביטר) כי אם הורמה פלטת בטון כבדה על-ידי מנוף שהורכב על משאית, והפלטה נשמטה כתוצאה מפעולה ידנית של "נענוע הפלטה על-ידי המערער והנהג", אזי "ניתק הקשר הסיבתי העובדתי בין פעולת המנוף להתרחשות התאונה" (ע"א 3999/97 כהן נ' צור שמיר חברה לביטוח בע"מ, פ"ד נג(4) 651, 655 (1999). גם בעניין דראושה, הניזוק ניסה להעמיס "סל" לתוך כף של טרקטור, ותוך כדי כך החליק ונחבל. נפסק כי "מנוע הטרקטור פעל בעת התאונה, אך לא פעילות זו של המנוע היא שגרמה לתאונה. זו נגרמה בשל החלקת המערער בעקבות פעולת משיכה שעשה ל'סל', בנסותו להכניסו לתוך ה'כף'. כל אלה הן פעולות שאין בהן ניצול כוחו המכאני של הרכב"; וכן ראו רע"א (מחוזי נצרת) 23676-05-16 א. ניר פינוי פסולת בע"מ נ' עז' אליהו מלול (המנוח) [פורסם בנבו] (8.9.2016)). בענייננו, גם התקלה שאירעה בפעולת השאיבה לא ניתקה את הקשר הסיבתי, ונזכיר כי נקבע שהמנוע המשיך לפעול בזמן התאונה.

9. לבסוף, אני סבור כי ניתן להותיר על כנה את הקביעה בדבר קיומו של קשר סיבתי משפטי. בנסיבות המתוארות, שבהן לא מדובר בהפסקה מוחלטת של הפעילות אלא בהתנהלות אגב הפעלת הרכב לייעודו המקורי, ניתן לומר כי הסיכון שהתממש מצוי במתחם הסיכון שנוצר עקב ניצול הכוח המיכני בייעוד הלא-תעבורתי של הרכב: שאיבת והתזת בטון (למקרים שונים, שבהם נשלל קשר סיבתי משפטי, ראו ע"א 6000/93 קואסמה נ' רג'בי, פ"ד נ(3) 661 (1996); רע"א 2616/00 "אליהו" חברה לביטוח בע"מ נ' אביהוד לחמי [פורסם בנבו] (27.3.2001)).

10. אשר על כן, הבקשה לרשות ערעור נדחית. משלא התבקשה תשובה אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ' בטבת התשע"ח (7.1.2018).

ש ו פ ט